

Mikor 1939-ben a Magyar Népnyelv első kötete megjelent, még csak halvány jelei látszottak annak, hogy a Csúry Bálint megindította újabb magyar népnyelvkutató irányzat az egész magyar nyelvterületre kiterjedő munka kezdetét jelenti. Azonban aki ismerte a magyar népnyelvkutatás két-három évvel ezelőtti helyzetét, be kellett látnia azt, hogy az akkori trianoni határ két felén élő néhány népnyelvkutató a szellemi és anyagi erők figyelembevételé után nehezen vállalkozhatik az egész magyar nyelvterületre vonatkozó nagy tervek megvalósítására. Debrecenben, ahol Csúry személyiségének és munkásságának hatása alatt a gyűjtők egyre szaporodtak, a munkatér egyre szélesebbre terjedhetett ugyan, de egyelőre itt sem gondolhattak többre, mint egyes magyar népnyelvi pontok, esetleg összefüggőbb területeknél vélnék vagy e pontok, illetőleg vidékek egyes nyelvjelenségeinek és jelenségcsoportjainak tanulmányozására, feldolgozására. A határon túl, Erdélyben azonban a legvérmesebb remények szerint is a népnyelvkutatók csekély számuk és az anyagi eszközök csaknem teljes hiánya, nem utolsósorban pedig mozgási szabadságuknak a megszállóktól való korlátozása miatt viszonylag csak olyan kis teljesítményt végezhettek, amely a helyzet ismerőjét semmi nagyobb erdélyi munkaterv megvalósításának reménylésére nem jogosíthatta fel. Csúry és munkatársai minden lehetőt megtettek, hogy a határon innen és túl élő kutatók munkáját segítsék, teljesítményüket növeljék, és így egy nagyobbarányú közös munkaterv keresztülvitelét lehetővé tegyék. Ez azonban tőlük független okok miatt még Debrecenben is csak részben, Erdélyben pedig még kevésbé sikerült.

A keleti magyar területek részleges felszabadulása után a helyzet gyökeresen megváltozott. Csúry kezdeményezésére a Magyar Népnyelvben addig *külföldi* vendégként dolgozó erdélyi népnyelvkutatók, mint az Erdélyi Tudományos Intézet Magyar Nyelvészeti Osztályának tagjai, illetőleg munkatársai a debreceniekkel együtt elhatározták, hogy a debreceni Magyar Népnyelvkutató Intézettel közös évkönyvként adják ki a Magyar Népnyelvet és munkatervet dolgoznak ki az egész magyar népnyelvi terület kutatására. Mielőtt e terv valóra válhatott volna, Csúry Bálintot elragadta közülünk a halál. Egyrészt a debreceni tanszéken utóda és volt munkatársai, másrészt meg erdélyi követői nemcsak a halott iránt való

kegyelethől, de a munka egységének és súlyának növelése céljából továbbra is szükségesnek tartották a csirájában levő terv megvalósítását. E terv és szándék valóra válását jelenti a Magyar Népnyelvnek ez a kötete.

Már az együttműködésnek és az együttes kiadvány tervének keresztülvitele véglegesen elhatározott dolog volt, mikor egy másik örvendetes kezdeményezés újabb lépést jelentett a magyar népnyelvkutatás országos jellegű kiterjesztésére. 1941 őszén ugyanis a budapesti Pázmány Péter-Tudományegyetem Magyarságtudományi Intézetének kezdeményezésére a magyar népnyelvkutatók és nyelvészek budapesti értekezlete országos viszonylatban is legalább nagy vonalakban kijelölte a közös feladatokat és bizonyos határozatokat hozott a munka egységének biztosítása érdekében. E határozatok közül, mint az évkönyv e kötetének szempontjából különösen fontosat, csak a hangjelölés egységesítésének kérdését emeljük ki. Ez a Magyar Népnyelvben eddig használt jelzésrendszer elvi elfogadását jelentette ugyan, de egyben bizonyos egyszerűsítések és bővítések beiktatását is. Remélhető, hogy ez a szerény formában jelentkező egységre való törekvés, amely a Magyar Népnyelv együttes kiadásában megnyilvánul, a továbbiakban erősödik, országos arányúvá nő, és így lehetővé teszi távolabbi célok és tervek keresztülvitelét.

A debreceni és a kolozsvári tanítványok, követők a szokásos kegyeleten túl is e kötetben a korán és váratlan hirtelenséggel elköltözött Csúry Bálint szellemének áldoznak nemcsak abban, hogy e kötetet az ő emlékének szentelik, hanem abban is, hogy dolgozataikban az őtőle megindított monografikus gyűjtés és feldolgozás módszerét érvényesítik és fejlesztik tovább.

A megemlékezést még ünnepélyesebbé teszik azok a dolgozatok, amelyekben nagy magyar és finn nyelvtudósok áldoznak Csúry Bálint emlékének. Bár ez a megemlékezés így szerénységében is méltó Csúry Bálint alakjához, úgy hisszük, e pillanatnyi ünneplő megemlékezésen túl sokkal maradandóbb emléket állítunk Csúrynek akkor, ha az ő úttörő terveit és módszerét tovább is ápolva és fejlesztve haladunk azon az úton, amely a magyar népnyelv és még általánosabb értelemben a magyar népi műveltség mennél teljesebb és tökéletesebb tudományos megismerésére vezet.

Bárczi Géza.

Szabó T. Attila.